

GUERRA CIVIL

COP D'ESTAT

El 18 de juliol de 1936, Franco arriba a Melilla i es fa càrrec de l'exèrcit del Marroc. El mateix dia es revoltaven altres militars: Mola a Pamplona, Queipo de Llano a Sevilla, Goded a Mallorca, Cabanellas a Saragossa; amb el suport de falangistes i carlins.

El govern triga en reaccionar, Casares Quiroga dimiteix i Azaña nomena José Giral com a Cap; finalment el dia 19 autoritzen el lliurament d'armes als sindicats i partits del Front Popular per plantar cara junt a una part de l'exèrcit i la Guàrdia d'Assalt als colpistes, especialment a Madrid i Barcelona.

El cop triomfa a Navarra, Aragó occidental, Galícia, Balears, Canàries i algunes ciutats andaluses, però fracassa a Madrid, Catalunya, València, Múrcia, Castella-La Manxa, Extremadura i gran part d'Andalusia.

L'encarregat de dirigir el cop a Catalunya era Goded. El 19 de juliol vola a Barcelona i deté a Llano de la Encomienda, cap militar a Barcelona, que no havia seguit el cop. Alguns oficials sí que ho havien fet, reunint tropes per ocupar la ciutat, reunint tropes per ocupar la ciutat, però havien trobat forta resistència per part de les forces d'ordre i organitzacions obreres (CNT i UGT), que durant el dia 18 havien assaltat armeries i requisat pólvora. Les forces lleials a la República s'enfronten tot el dia 19 als militars rebels i al vespre assalten la capitania general, on es rendeix Goded. En alguns punts encara va haver enfrontaments els dies 20 i 21, però finalment els insurrectes es rendeixen en tot el territori català. La victòria es considera un gran triomf popular pel paper de les organitzacions d'esquerra, però cal tenir el compte el baix suport civil falangista i carlí a Catalunya, mentre que el gran partit de dreta, la Lliga, s'abstenia de prendre un paper actiu en el cop d'estat.

A iniciativa de la CNT-FAI es constitueix el Comitè de Milícies Antifeixistes, que s'ocupava de la formació de columnes de milicians, ordre públic, organització del treball, etc. Es decreta la dissolució de l'exèrcit tradicional i la creació de batallons de voluntaris on s'havien d'integrar les milícies populars.

El setembre de 1936 comença el govern socialista i republicà de Largo Caballero amb ministres anarquistes que es traslladarà a València per les ofensives a Madrid. Tindrà problemes per la seva enemistat amb els comunistes i per la seva resistència a integrar les seves milícies en un exèrcit regular.

A Catalunya, Companys continua com a president de la Generalitat, i es crearà un govern d'unitat presidit per Josep Tarradellas amb Acció Catalana Republicana, POUM, PSUC, ERC i CNT.

Els problemes que van afeblir el govern de Largo Caballero van esclatar a Barcelona en els Fets de Maig de 1937. La Generalitat volia el control de les comunicacions i, amb el suport del PSUC, ERC i UGT, s'enfronta als militants del POUM i un sector de la CNT.

FETS DE MAIG

El 3 de maig, la Generalitat procedeix a desallotjar l'edifici de la Telefònica, controlat pels anarquistes. S'enfronten militants del POUM i la CNT contra PSUC, ERC i UGT.

Hi ha barricades a Barcelona. El problema s'allarga fins el 7 de maig per Barcelona, on acaba amb 200 morts i la derrota dels anarquistes i POUM. Crisi de govern.

S'intervé el govern central de Catalunya, amb 5000 guàrdies d'assalt per posar fi a la crisi. El govern català tenia poca capacitat i autonomia política.

Hi ha conflicte entre governs per la capacitat de la Generalitat de governar, dirigir la guerra i controlar els sectors radicals.

A partir dels Fets de Maig, s'enforteix el PSUC, es dissol el POUM i es detenen els seus líders. Dimiteix Largo Caballero i entra Juan Negrín (socialista), que governarà només amb partits (no sindicats) amb l'objectiu de guanyar la guerra.

CONFLICTES INTERNS

El Cop d'Estat mobilitza les intencions de revolució social. La CNT-FAI, juntament amb el POUM i un sector de la UGT, comença a fer transformacions revolucionàries com a mitjà per aconseguir mobilització antifeixista i guanyar la guerra. S'imposa un nou ordre revolucionari amb l'objectiu de canviar el sistema de propietat i destruir el poder de l'Estat. Es vol fer la revolució per guanyar la guerra.

D'altra banda, els republicans amb els comunistes i socialistes accepten el poder popular i la necessitat de canvis. La seva prioritat és guanyar la guerra per defensar la República. Es tracta de reconstruir un Estat fort i concentrar-se en el conflicte bèl·lic.

CONSOLIDACIÓ DELS BÀNDOLS

Bàndol insurrecte

- Militars conservadors
- Monàrquics de dretes
- Grups catòlics
- Falangistes
- Tradicionalistes (carlins)
- Sectors oposats a les reformes de la República

Bàndol lleial a la República

- Classes populars: obrers, petita burgesia, pagesos
- Organitzacions socialistes, comunistes i anarquistes ("rojos")
- Classes mitjanes republicanes + sector intel·lectual i artistes
- Sector reformista i sector revolucionari

LA BATALLA DE L'EBRE

La Batalla de l'Ebre va ser un dels episodis militars més importants de la guerra, el darrer intent de la República per sobreviure, malgrat no tenir recursos ja. El 25 de juliol els republicans aconseguen creuar el riu cap al sud i resisteixen uns mesos.

Els darrers moments de la guerra suposen a la zona republicana el sacrifici de l'anomenada "Lleva del Biberó", uns 30.000 soldats nascuts el 1920.

Franco va fer un gran desplegament i va aconseguir aturar l'atac, fins que l'exèrcit republicà es va veure obligat a replegar-se cap a l'altra banda del riu; després d'això queda greument disminuït i Franco emprèn la definitiva ofensiva a Catalunya.

Amb la caiguda de Catalunya, la República perd tota esperança, i s'inicia un èxode de milers de refugiats cap a França, incloent el propi govern republicà amb el president de la República, Azaña, i el de la Generalitat, amb Companys.

A principis de març les tropes de Franco entren a Madrid, i finalment ocupen tota la zona mediterrània sense trobar resistència. La guerra es dona per acabada l'1 d'abril de 1939.

EVOLUCIÓ DE LA GUERRA

El primer objectiu dels insurrectes era ocupar Madrid. El juliol de 1936 les tropes travessen l'estret i enllacen amb la zona nord després d'eliminar la resistència a Badajoz. El setembre Franco ocupa Toledo i allibera militars insurrectes tancats a l'alcàsser. A l'octubre, el govern republicà decreta la mobilització general per salvar Madrid. Al novembre, el govern republicà es trasllada a València i Madrid queda en mans d'una junta. Resisteixen fins el gener de 1937 amb victòria republicana.

Fracassat l'intent d'entrar directament, els insurrectes inicien dues maniobres envoltants per aïllar Madrid i tallar la comunicació amb València. Al febrer té lloc pel sud la batalla de Jarama. Els rebels travessen el riu, però són aturats pels republicans; al març, pel nord, la batalla de Guadalajara. Les tropes feixistes italianes pateixen una espectacular derrota davant del recent constituït Exèrcit Popular de la República.

Franco canvia d'estratègia. Abandona l'atac a Madrid i trasllada el front cap el Cantàbric. A l'abril els alemanys i italians, a les ordres de Franco, bombardegen Gernika. Bilbao és ocupada al juny. La República intenta alleugerir la pressió al nord amb atacs a prop de Madrid i Saragossa, però acaba quedant tot el nord en mans dels rebels.

El desembre de 1937 es renova l'exèrcit republicà amb el comandament de Vicente Rojo. Es desencadenen diverses ofensives, entre elles la Batalla de Terol, que havia estat ocupada durant un temps. Aleshores Franco contraataca des d'Aragó i aconseguix arribar al Mediterrani per Vinaròs, dividint el territori republicà en dues zones: la del centre i Catalunya. Franco decideix atacar cap a Castelló i València.

Batalla de l'Ebre

FINAL DE LA GUERRA

A la República només li quedava l'anomenada zona centre. Malgrat que Negrín havia tornat des de França i volia continuar la lluita amb el suport dels comunistes, ja no va haver cap batalla important. Gran Bretanya i França reconeixien a Franco, i Azaña dimiteix a París com a president. A principis de març, a Madrid va haver una insurrecció dirigida pel coronel Casado contra el govern. Aconsegueixen controlar Madrid. Es crea una Junta de Defensa que intentava negociar la pau "honorable", però Franco es nega i obliga a lliurar les armes. El 28 de març entra a la capital i els dies posteriors es completa l'ocupació de la zona Mediterrània contra la resistència de poques tropes que encara controlaven els comunistes a Albacete, Alacant i València. L'1 d'abril Franco signa el "parte de guerra", declarant la fi i la victòria.

CONSEQÜÈNCIES DEL CONFLICTE

Marquen Espanya durant dècades. Les víctimes, morts, ferits, mutilats, desapareguts, foren centenars de milers; tant soldats del front com civils en la rereguarda per bombardejos, penalitats o repressió. Entre finals de gener i principis de febrer mig milió d'espanyols passen la frontera francesa i milers d'altres fugen en vaixells al nord d'Àfrica i altres indrets. La guerra arruïna el país, destruint infraestructures, comunicacions, habitatges, indústries i camps; l'activitat econòmica estava paralitzada i a més, l'ajuda rebuda pels "nacionals" s'havia de pagar, generant un gran deute. Finalment la guerra destrueix la convivència i el sistema democràtic, substituït per una dictadura militar de caire feixista que dura 40 anys.

MESURES DE FRANCO

S'aboleix la legalitat republicana; es suprimeixen llibertats religioses, de premsa i sindical; es suprimeixen els estatuts d'autonomia; es restableix la pena de mort; s'aniquilen els vençuts als territoris ocupats; es crea un sindicat vertical i es prohibeixen les vagues; es declara un estat confessional, amb la derogació de les lleis de matrimoni civil i divorci, i es restableix el culte religiós en l'ensenyament i exèrcit.